

NASCHRIFT

Tussen verwachting en verwezenlijking, tussen droom en daad, ideaal en werkelijkheid, ligt een afstand of kloof, even oud als de mens.

Zo hebben de mannen en vrouwen van het verzet '40-'45 verwacht, dat het ideaal van vrijheid en gerechtigheid zich door en na de bevrijding in schone vorm zou verwezenlijken. Levend temidden van een nooit aflatende dreiging van barbarij en felle onmenselijkheid, hebben zij zich gegeven aan de strijd, stelden zij lijf en goed in de waagschaal. Velen zijn zwaar, soms bijna bovenmenselijk zwaar beproefd.

De spanning tussen ideaal en werkelijkheid is echter gebleven toen de bevrijding eenmaal gekomen was. Velen, vooral de jongeren, die hun maatschappelijke ontwaking in het verzet doormaakten, zijn diep teleurgesteld over de werkelijkheid na de bevrijding.

Hebben de verzetsmensen daarom teveel gewaagd; hebben de gevallen hun leven tevergeefs geofferd?

Wie met werkelijkheidszin de balans opmaakt zal geen „tevergeefs” meer laten horen. Meer dan twee honderd duizend medemensen kon beveiliging tegen arbeidsvordering, gevangenschap en uitroeiing geboden worden; de tyrannie is tenslotte gebroken, mede dank zij het verzet; ons land is bevrijd en de rechten van volk en overheid zijn hersteld; vele mannen en vrouwen hebben een waardevolle karaktervorming in het verzet gekregen. En ondanks de felheid van de strijd is het verzet in zijn wezen en uitingen niet ontspoord. Geen haat tegen de vijand heeft de verzetsmensen gedreven, geen avontuur hebben zij gezocht, geen bijtjesdag beoogd.

Maar dan blijft nog de teleurstelling om wat de bevrijding bood. Zij ontstond niet, omdat de verzetsmensen hun idealen te hoog stelden, maar omdat zij zich onvoldoende rekenschap gaven van de spanning tussen het ideaal en de mogelijkheid zijner verwezenlijking. Zij verloren daarbij ook uit het oog dat ons ontredderd volk te zeer in een chaos was verzonken dan dat de atmosfeer voor de verwezenlijking van de idealen, die de verzetsstrijders bezieling hadden gegeven, gunstig kon zijn. Ook uit de vooral materiële chaos moest ons volk met inspanning van alle krachten moeizaam opstaan. Zeker mag men niet door de na-oorlogse teleurstelling defaitistisch zijn ten opzichte van de grote mogelijkheden die zijn gebleven, en die door de verzetsstrijd tijdens de bezetting ongetwijfeld zijn gediend. Toch mag men in al deze overwegingen de rechtvaardiging van wat de verzetsmensen in de strijd offerden, niet zoeken. Die rechtvaardiging ligt niet allereerst in de uitkomst, doch in de opdracht, in de roeping tot verzet.

Voor de in dit boek beschreven verzetslieden was het naar Gods gebod, voor enkelen van hen om uitsluitend menselijke waarden, dat de verzetsstrijd opgenomen werd. Levend vanuit de Christelijke beginselen weigerden zij voor het onrecht land en volk aangedaan, te bukken, verkozen zij uit de vrijheid des harten tegen de geest en de staat der slavernij, en voor de strijd van de vrijheid van burgerij en vaderland. Zij, wier beweegredenen humanistisch waren, streden omdat zij, geleid door hun opvatting van de menselijke waarden, de knechting evenmin duldden.

Het gedenkboek is daarvan een getuigenis en een bewijs.

Het is ook een overreding voor de toekomst. Want altijd weer zal bij dreiging en werkelijkheid worden van onderdrukking en onrecht, liefdeloosheid en slavernij, hetzij uit ons land zelf, hetzij van daarbuiten, het geweten van volk en van overheden, ziende op Gods geboden en blind voor de uitkomst, gewekt worden om de strijd op te nemen voor het bestel van recht en vrijheid, dat God ons opdraagt te verwerklijken en dat land en volk ten goede komt.

VERRADERS EN PROVOCATEURS

Naam	Schuilnaam	Beroep	Leef- tijd in 1944	Werkterrein	Pagina (Cursief = Dl. II)	Gevolg**
Bleeker, Geessien	Renny	kantoorbediende	24	Als koerierster van de KP in Groningen. Verder in Drente.	153. 178. 185. 193. 197. 198. 429. 430. 643. 53. 95. 146	levenslang
Boogaard, Jan		bewaker HvB	22	Amsterdam.	376 e.v.	doodstraf, terechtgesteld: 1-3-'47
Bree, Gerardus C. van	G.	begrafenisonder- nemer	31	Als V-man in Nrd.Holl. Zd. Holl. en Nrd.Brab.W.	287. 524. 525	levenslang
Breed, Adriaan	Leo e.a.	boekhouder	24	Als provocateur in Den Haag. Was ook betrokken bij gefingeerde dropping te Helvoirt.	281. 572*	levenslang
Brouwer, Jan. H.		machinist	32	Als provocateur te Makkum.	165. 499	levenslang
Brune, Engelbertus B.	Visser e.a.	logementhouder	43	Als V-man door het gehele land.	82*. 146. 153. 249. 288. 361. 372. 373. 526. 527. 620. 621. 148	10 jaar bijz. strafgevang. met proeftijd van 3 jaar
Burch, Cornelis J. v. d.	Ederveen	vertegenwoordiger	33	Als V-man te Nijmegen en Eysden.	331. 338. 340. 592	a.m. 24-9-'44; 20 jaar gev. straf m.a.p.h.
Damen, Anthonie	Tony e.a.	machinist grote vaart	30	Als V-man te Eindhoven, Middelburg, Schiedam, Limburg en Parijs.	183	a.m. 31-10-'43; 20 jaar gev. straf m.a.p.h.
Droog, Johannes M. de	Johnny e.a.	rijwielhersteller	51	Als provocateur op de Veluwe, in de Achterhoek, Twente en Amsterdam.	215. 223. 225. 234. 237. 362. 479. 484. 148	overleden; vermoedelijk zelfmoord
Ecluse, Willem 'l	Wim	boekhouder	22	Apeldoorn.	495. 497	levenslang
Huschka, Carl L.	Schreuder e.a.	kellner	37	Als V-man in Winschoten, Groningen, Meppel en Enschede.	22. 153. 155. 157. 217. 223. 97	berechting op 24/26.9.1951
Jordens, Rodin B. R.	Rodo de Boer		24	Als V-man in Limburg (Etappendienst).	344*. 593*. 594	geliquideerd 6-11-'43
Markus, Willem	Willy van Erp	caféhouder	42	Als provocateur in de KP-Aalten.	478 e.v. 147	wegens krankzinnigheid niet veroordeeld
Meer, Pieter v. d.		handelaar	24	Als provocateur in Den Haag.	287	geliquideerd 21-9-'44
Michon, Franciscus H. A.	Frans Mulder	kantoorbediende	20	Ondergedoken SS'er. KP-Sexbierum, later Sneek.	166. 170. 437. 439. 144. 145	levenslang
Mullaert, Marinus A. E.	Rietveld	boekhouder	29	Den Haag; pleegde ver- raad na arrestatie.	283. 286	9 jaar gev. straf m.a.p.h.
Oranje, Miep	Edith	studente	23	Als koerierster van het CB met vele adressen in het gehele land bekend.	94. 230. 244. 284. 508. 509. 616. 122. 148. 149	verdwenen
Ridderhof, Matthijs A.	George Brandy e.a.	koopman	49	Als V-man betrokken bij het E-spiel. Verder in Makkum.	165. 439	doodstraf, terechtgesteld: 1-3-'47
Rouwendaal, Hermanus	Van der Berg	koopman	48	Als V-man in Nrd. Holl., Zd. Holl. en Nrd.Brab.W.	287. 524. 525	levenslang
Vastenhout, Hendrikus W.	Hans	kantoorbediende	23	Als SD'er in Limburg en Nrd. Brabant (Etappendienst). Verder in Utrecht.	331. 344. 593. 594	a.m. 6-11-'43; levenslang
Vergonet, François P.	Van Dijk	onderwijzer	38	Als provocateur in Friesland, Groningen, Drente en op de Veluwe.	54. 147. 148. 170. 175. 191. 423	geliquideerd 27-10-'43
Waaals, Anthonie v. d.	De Graaf e.a.	monteur	31	Als provocateur door het gehele land. Betrokken bij het E-spiel.	48. 352	doodstraf, terechtgesteld: 27-1-'50
Wesemael, Joseph H. van	Josef Versenaar	leraar	24	Als V-man in Limburg (Etappendienst). Verder in Utrecht.	344*. 593*. 594	a.m. 6-11-'43; verder onbekend
Zeguers-Boere, Aldegonda E.		zonder	26	Als provocatrice in Maastricht.	329. 337. 341	levenslang

* Op deze pag. wordt de naam niet vermeld.

** In deze kolom: a.m. = aanslag mislukt (met de datum van de aanslag); m.a.p.h. = met aftrek preventieve hechtenis.

AFKORTINGEN EN BIJZONDERE TERMEN

- Afwerperrein:** Terrein waar wapens enz. werden afge-
worpen uit vliegtuigen.
- AKD:** Arbeits Kontroll Dienst; oorspronkelijk KK (Kontroll
Kommando) voor bewakingsdiensten en voor het aanhouden
van onderduikers.
- Albrecht-groep:** Spionage-organisatie.
- AM:** Auszen Ministerium; ill. org. voor het terugvoeren van
studenten uit Duitsland. Zie I, pag. 345 e.v. en II, pag. 29.
- Ausweis:** Bewijs van vrijstelling voor arbeidsvordering.
- BBO:** Bureau Bijzondere Opdrachten; Ned. geheime dienst
in Engeland. Zie I, pag. 667.
- Beurs:** Wekelijkse LO-vergadering voor het uitwisselen van
onderduikers.
- BI:** Bureau Inlichtingen; Ned. geheime dienst in Engeland.
Zie I, pag. 667.
- Bonkaart:** Ter verkrijging van levensmiddelen.
- BR:** Bevolkings-Register.
- BS:** Binnenlandse Strijdkrachten.
- BVG:** Burgerverzetsgroepen. Zie I, pag. 390.
- CAT:** Commando Afwerperreinen.
- CB:** Centraal Bureau der LO. Zie I, pag. 93 e.v.
- CBR:** Centraal Bevolkings-Register.
- CBS:** Commandant Binnenlandse Strijdkrachten.
- CBVO:** Centraal Bureau Verzorging Oorlogsslachtoffers.
- CC:** Contact Commissie van de Grote Advies Commissie
der Illegaliteit. Zie I, pag. 653.
- CCCD:** Centrale Crisis Contrôle-Dienst.
- CDK:** Centraal Distributie-Kantoor.
- CID:** Centrale Inlichtingen-Dienst.
- Collaborateur:** Medewerker met de bezetter.
- Crossen:** Oversteken frontlijn.
- D-day:** Dag van de landing in Normandië (6-6-'44).
- Delta:** Leidinggevende colleges der BS. Zie I, pag. 395 e.v.
- Delta C:** Deltra Centrum; landelijke delta.
- DK:** Distributie-Kantoor.
- Doorslaan:** Het onder presie afgeven van inlichtingen door
verzetssensen in gevangenschap.
- Droppen, Dropping:** Per vliegtuig afwerpen van wapens.
- E-spiel:** England-spiel. Zie II, pag. 405 e.v.
- Etappendienst:** Illegale transportdienst voor Franse krijgs-
gevangenen en geallieerde piloten. Zie I, pag. 343 en II,
pag. 379.
- FC:** Falsificatie-Centrale. Zie I, pag. 599 e.v.
- GAC:** Grote Advies Commissie der Illegaliteit. Zie II, pag. 508.
- GC:** Gewestelijk Commandant.
- GDN:** Geheime Dienst Nederland; spionage-organisatie.
- Gestapo:** Geheime (Duitse) Staats Politie.
- GOIWN:** Gemeenschap Oud-Illegale Werkers Nederland.
- GSC:** Gewestelijk Sabotage Commandant.
- IKB:** Interkerkelijk Bureau.
- Inlegvel:** Ter verkrijging van bonkaarten.
- Jaargangenactie:** Duitse actie tot vordering van arbeiders
in 1943.
- JM:** Je Maintiendrai.
- Koenraad:** Bijnaam voor leden van de Nederlandse Arbeids-
dienst.
- Kraak:** Gewapende overval van verzetsgroep met het doel
materialen buit te maken, te vernietigen, arrestanten te
bevrijden enz.
- Liese-actie:** Actie voor de totale arbeidsinzet; Januari 1945.
- Liquidatie:** Het onschadelijk maken van gevaarlijke, ver-
raderlijke personen.
- LOF:** Legioen Oud-Frontstrijders.
- LOR:** Landoorlogsreglement.
- LSC:** Landelijke Sabotage Commandant.
- LWC:** Landelijk Werk Comité. Zie I, pag. 653 e.v.
- MG:** Militair Gezag.
- NAC:** Nationale Advies Commissie. Zie II, pag. 517 e.v.
- NAD:** Nederlandse Arbeids-Dienst.
- NAF:** Nederlands Arbeids-Front.
- NC:** Nationaal Comité (van verzet). Zie II, pag. 496 e.v.
- NHC:** Nationaal Herstel Comité; later NVH.
- NSF:** Nationaal Steun Fonds.
- NSKK:** National-Sozialistischer Kraftfahrer Korps.
- NU:** Nederlandse Unie. Zie I, pag. 492 e.v.
- NVB:** Nederlandse Volks-Beweging. Zie II, pag. 495.
- NVH:** Nederlands Volks-Herstel. Zie II, pag. 565.
- NW:** (De) Nieuwe Wijnzak.
- OD:** Orde Dienst.
- OPB:** Oproepingskaart Persoonsbewijs.
- Operator:** Radio-telegrafist in dienst der geallieerden.
- OT:** Organisation Todt.
- OV:** Oranje Vrijbuiters. Zie I, pag. 353 e.v.
- PAN:** Partisanen Actie Nederland. Zie I, pag. 584.
- Pasje:** Papiertje voor het maken van illegaal contact.
- PB:** Persoonsbewijs.
- PBC:** Persoonsbewijzen-Centrale; illegale organisatie.
- PBH:** Plaatselijke Bureauhouder van de Voedselcommis-
saris.
- PBS:** Persoonsbewijzen-Sectie. Zie I, pag. 614.
- Plan F:** Zie II, pag. 546.
- POD:** Politieke Opsporings-Dienst.
- PRA:** Politieke Recherche Afdeling.
- Provocateur:** Iemand die, in dienst van de vijand, tot verzet
uitlokt.
- RVO:** Rayon Verbindings-Officier.
- RvV:** Raad van Verzet.
- SD:** Sicherheits-Dienst.
- Sipo:** Sicherheits-Polizei.
- Slagzin:** Door geallieerden afgegeven radiozin t.b.v. infor-
matie der verzetsbeweging.
- SS:** Duits legeronderdeel; oorspronkelijk Schutz Staffel.
- TD:** Tweede Distributiestamkaart.
- Turks pasje:** In tweeën gescheurd en uitgereikt pasje.
- Uitkammen:** Duitse actie in bedrijven voor werving
arbeidskrachten.
- Valse puntjes:** Illegaal gedrukte bonnetjes van inleg-
vellen.
- VC:** Vaderlands Comité. Zie I, pag. 653 en II, pag. 497.
- VGA:** Vrije Groepen Amsterdam.
- V-mann:** Vertrauensmann der SD.
- VN:** Vrij Nederland.
- VOC:** Voedsel Oorlogstijd Commissie; illegale organisatie.
- V-teken:** Symbool der overwinning (Victorie). Door gealli-
eerden gebruikt en door Duitsers overgenomen.
- WHN:** Winterhulp Nederland.
- Wilde ploeg:** Kraakploeg die haar werkzaamheden verrichte
buiten het verband van een illegale organisatie.
- Witte Brigade:** Belgische verzetsorganisatie.
- Z-kaart:** Registratiekaart betreffende arbeidsinzet. (Zurück-
stellungsverfahren).

DOCUMENTEN, GEOGRAFISCHE KAARTEN, TEKENINGEN, GRAPHIEKEN, LIJSTEN

A. DOCUMENTEN

DEEL I

pagina		pagina	
23	VVV-boekje.	252	Bekendmaking i.v.m. overval Ned. Bank te Almelo.
99-101	Brieven van Nico en Tante Riek.	258	Notities bonkaarten-levering van het ill. CDK. (orig.)
103. 104	„Meldungen aus den Niederlanden”.	263 e.v.	Instructies van Rauter inzake TD.
107. 108	LO-legitimatie's.	268	Circulaire van de PBS i.v.m. uitreiking TD. (orig.)
111	Instructie NSF en CB-LO betr. spoorwegstaking.	270	Door de Duitsers gecensureerde enveloppe.
118 e.v.	Verklaring Top-LO d.d. 23-2-'45.	281	Prijzlijst levensmiddelen van LO-Almelo. (orig.)
121 e.v.	Rapport over het LO-werk d.d. Oct. '44.	286. 293. 294. 311. 324	Telex, Labas e.d.
127	Citaat uit de Geheime Top-Mededelingen.	308	Schoonhovensche Courant. Onder pressie KP illegaal gedrukt.
167	Manifest Meistaking van de LO-Friesland. (orig.)	327	Plattegrond Raadhuis Zwijndrecht, getekend t.b.v. een overval. (orig.)
211 e.v.	Illegale brieven.	330 e.v.	Verslag van Sipo betr. sabotage, overvallen enz.
400 e.v.	Citaten uit brieven van Frank (Van Bijnen).	337	Omslag en enkele blz. uit een catalogus van de FC.
409	Bescheiniging Peter-Zuid.	339	Nagemaakte bruine Ausweis.
446	Vals opsluitingsbevel; overv. HvB Leeuwarden (orig.)	342 e.v.	PB's met toegepaste vervalsingen; PB-zegels.
567	Briefje van KP-Zeeland bij overval DK-Oostburg.	346. 347	Cliché van inlegvel (orig.); div. valse inlegvellen.
600 e.v.	Citaten dagvaarding van „Het Duitse Obergericht”.	352	Nagemaakte landbouw-Ausweis.
t.o. 656	Schema der Illegaliteit.	353	Bonkaart, achterzijde illegaal bedrukt.

DEEL II

6	Davidster.	355	Aanvraag betr. stempelen van PB-contr. zegels.
36	Adviezen voor onderduikers van de LO-Zeeland.	358	Vervalsingen van noodkaarten en inwisselbonnetjes.
57	Bekendmaking Christiansen.	360	Nagemaakte Quittung.
71	Ontvangstbewijs voor aan geallieerden overgedragen Duitse krijgsgevangenen uit de Biesbosch. (orig.)	362	Illegale correspondentie betr. provocateurs. (orig.)
95	Briefje prov. leid. LO-Utrecht aan CB-LO. (orig.)	366. 571	Mededelingen van de Top-LO.
101	Vals PB van Kobus, districtsleider LO-Limburg.	369	Anonieme brief, chantage. (orig.)
111. 114	Signalementenblad.	374	Pagina uit de zgn. „Biddagsbrief”.
131	Pistool gebruikt bij overval HvB Weteringschans.	376	Passage uit een voor onderduikers gestencilde preek.
138	Brief van Fokke Jagersma uit het Oranjehotel.	383	Lists of Phrases.
140	Tekening geheime godsd. oefening in kamp Vught.	390	Advies betr. Duitse krijgsg. Biesbosch. (orig.)
142	Brief van NSB'er over verzet der kerken (orig.)	402. 410	Corresp. en instr. inzake afwerpterrein. (orig.)
182	Brief van Stephke aan dir. gevangenis Den Bosch.	412	Brief Frank (Van Bijnen) aan KP-Oost. (orig.)
191	Eerste bekendmaking van Seyss-Inquart.	465	Bekendmaking Seyss-Inquart.
195	Telegram Schoengarth betr. bestrijding terroristen.	479	Order van Himmler voor de Duitse soldaten.
202	Een pagina uit het Algemeen Politieblad.	481	Communiqué van het Landelijk Werk Comité.
205	Oproep van enkele secretarissen-generaal.	498 e.v.	Telegrammen van de Ned. regering enz.
207	Z-kaart.	511	Illegaal briefje om bespreking te arrangeren. (orig.)
209	Aankondiging Liese-actie.	516. 517	Beginselverklaring met toelichting van de Top-LKP.
211. 213. 220	Stukken tegen de Liese-actie.	530	Brief van enige juristen aan Seyss-Inquart.
223	Een zgn. Turks pasje.	533 e.v.	Vragenlijst Binnenlands Bestuur. (orig.)
226	Enveloppe waarmee een PB werd aangevr. (orig.).	547	Pagina uit Knickerbocker Weekly.
231	Door de FC vervaardigde valse papieren.	551	Brief van CB-LO aan Alva. (orig.)
248. 249	Folder en zegel van de Friese zegel-actie.	558	Ontworpen regeling voor Landelijk Herstel.
250	Bidprentje ten bate van het onderduikerswerk.	569 e.v.	Telegrammen betreffende NHC.
		581	Aanstelling Peter-Zuid als Cdt. Stoottr. (orig.)
		582	Citaat brief chef-staf MG betr. Stoottroepen.

B. GEOGRAFISCHE KAARTEN, TEKENINGEN, GRAPHIEKEN, LIJSTEN

DEEL I

pagina		pagina	
131	Samenstelling LO-Beurs.	t.o. 384	Landkaart: de Biesbosch.
132 e.v.	Geografische indeling der LO-districten.	429	Droppingvelden in Friesland.
135. 136	De LO in April '44, Aug. '44 en April '45.	446-452	Schetstekeningen sabotagemateriaal.
137	Lijst der gevallen per LO-district.	477	Scheepvaartsabotage Rotterdam.
378	Plattegrond HvB Weteringschans.	506	Britse- en Nederlandse geheime diensten in Londen.
413. 416. 420	Tijdschema's der KP.	t.o. 598	Landkaart: distributie-overvallen.
414. 415	De Top der LKP; de LKP in Mei '44.	t.o. 600	Landkaart: bevolkingsregisters-overvallen.
417	Landkaart met standplaats der Knokploegen.	603	Tabel van overvallen op distributie-objecten.
418. 419	Lijst der Knokploegen.	604	Graphieken van overvallen op DK's en BR's.
447	Plattegrond HvB Leeuwarden.	605	Graphiek van de gekraakte bonkaarten.
488. 490	Plattegronden „De Koepel” en HvB Arnhem.	607	Tabel van overvallen op bevolkingsregisters.
638. 640. 644	Schema's CID.	t.o. 608	Landkaart: bevrijdingen en wapenkraken.
		611	Graphiek ontwikkeling LKP.
		613	Tabel betr. de wijze van overliden der gevallen.
11	Duitse statistiek over kamp Westerbork.	613	Tabel betr. de leeftjdsverdeling der gevallen.
27	Het tekenen der student-en-loyaliteitsverklaring.	614	Tabel van de burgerlijke staat der gevallen.
74-81	Gegevens van onderduikers in LO-district Sneek.	614. 615	Graphieken van de leeftjdsverdeling der gevallen.
175	Ontvl. route van een gev. uit het PDA (Amersfoort).	616	Tabellen van de beroepen der gevallen.